

СИСТЕМА ФАКТОРІВ ТА МЕХАНІЗМ «ЗЕЛЕНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ»
ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ КРАЇНИSYSTEM OF FACTORS AND MECHANISM OF «GREEN TRANSFORMATION»
OF ECONOMIC SYSTEM OF THE COUNTRY

У статті розглянуто проблеми розвитку «зеленої економіки» як важливого складника структурних трансформацій, чинника формування нової моделі економічної системи, яка характеризується гнучкістю, інноваційністю та схильністю до саморозвитку. Розкрито природу та особливості «зелених трансформацій», їхній вплив на процеси формування галузевої структури економіки. Систематизовано чинники «зелених трансформацій», охарактеризовано особливості їх прояву та можливі ефекти. Розглянуто роль держави у забезпеченні процесів структурної оптимізації економіки на засадах екологічно орієнтованої політики. Виявлено систему обмежень ефективної трансформації структури економіки в умовах незавершеності ринково орієнтованих економічних перетворень, наявності значних структурних диспропорцій та ресурсоємного характеру економічної моделі. Розкрито механізм розвитку «зеленої економіки» в контексті трансформації структури економічної системи.

Ключові слова: «зелена економіка», структура економіки, структурні трансформації, «зелена трансформація», фактори «зеленої трансформації», сталій розвиток, навколишнє природне середовище, державна політика.

В статье рассмотрены проблемы развития «зеленой экономики» как важной

составляющей структурных трансформаций, фактора формирования новой модели экономической системы, характеризующейся гибкостью, инновационностью и склонностью к саморазвитию. Раскрыты природа и особенности «зеленых трансформаций», их влияние на процессы формирования отраслевой структуры экономики. Систематизированы факторы «зеленых трансформаций», охарактеризованы особенности их проявления и возможные эффекты. Рассмотрена роль государства в обеспечении процессов структурной оптимизации экономики на основе экологически ориентированной политики. Вывявлена система ограничений эффективной трансформации структуры экономики в условиях незавершенности рыночно ориентированных экономических преобразований, наличия значительных структурных диспропорций и ресурсоёмкого характера экономической модели. Раскрыт механизм развития «зеленой экономики» в контексте трансформации структуры экономической системы.

Ключевые слова: «зеленая экономика», структура экономики, структурные трансформации, «зеленая трансформация», факторы «зеленой трансформации», устойчивое развитие, окружающая среда, государственная политика.

УДК 504.03:330.3

<https://doi.org/10.32843/bses.63-5>

Коцко Т.А.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Національний технічний
університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Kotsko Taras

National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

The problems of «green economy» development as an important component of structural transformations, a factor in the formation of a new model of economic system, which is characterized by flexibility, innovation and a tendency to self-development are considered in the article. The nature and features of «green transformations», their influence on the processes of formation of the branch structure of the economy are shown. The factors of «green transformations» are systematized, the peculiarities of their manifestation and possible effects are characterized. The role of the state in ensuring the processes of structural optimization of the economy on the basis of environmentally friendly policy is considered. The system of limitations of effective transformation of the structure of the economy in the conditions of incompleteness of market-oriented economic transformations, the presence of significant structural disparities and resource-intensive nature of the economic model is revealed. The fact that structural transformations are associated with progressive changes in the structure of the economy, the development of integration processes at the intersectoral level, as well as greening the economy, the emergence of green sectors of the economy, strengthening their integration into intersectoral relations is emphasized. The mechanism of the development of «green economy» in the context of transformation of the structure of economic system is revealed. It is proved that even in the conditions of resource-intensive economy and low efficiency of institutional environment, the state policy of stimulating development of a «green sector» economy, provides the formation of preconditions of innovative development of economy, that gradually activates processes of structural transformations. The development of the «green economy» is seen as a factor in diversifying the model of the economic system, strengthening the level of integration of industries, ensuring the internal structural integrity of the economy, its stability and flexibility. In order to ensure the effectiveness of the processes of «green economy» development, the need to find approaches to ensure the rational integration of environmental and economic instruments of public policy into its integrated mechanisms is substantiated.

Key words: «green economy», structure of economy, structural transformations, «green transformation», factors of «green transformation», sustainable development, environment, state policy.

Постановка проблеми. Розвиток сектору «зеленої економіки» є важливим індикатором інноваційних процесів в економічній системі будь-якої країни, закономірним результатом прогресивних зрушень в її структурі. Науковці розглядають формування «зеленої економіки» як фундаментальну передумову переходу економічної системи країни до моделі сталого розвитку [4, с. 15–17; 14, с. 10–17; 19, с. 21–22; 20, с. 6–8]. Поява сектору «зеленої економіки» зумовлюється процесами «зелених трансформацій», інтенсивність та масштаби яких залежить від прояву цілої системи

чинників і поведінки держави як суб'єкта формування та реалізації економічної політики.

Розуміння природи «зелених трансформацій», їхніх особливостей, закономірностей та механізмів активізації створює основу для визначення відповідних підходів до економічної політики держави, які даватимуть змогу ефективно стимулювати розвиток даного сектору, забезпечуючи його структурну оптимізацію, посилюючи гнучкість та конкурентоспроможність. Країни Європейського Союзу здійснили значний поступ у напрямі побудови моделі «зеленої економіки», навіть ті з них, які від-

носно нещодавно стали його членами, зокрема Польща, Румунія, Угорщина. В останній час пріоритети «зелених трансформацій» у системі економічної політики провідних країн світу набувають усе більшого значення [14, с. 9–37; 18, с. 15–21].

Для України, як і для більшості постсоціалістичних країн, розвиток «зеленої економіки» пов'язаний із цілим комплексом труднощів та суперечностей. Протягом тридцяти останніх років у країні не вдалося сформувати нову модель економічної системи, диверсифікувати галузеву структуру економіки, активізувати інноваційні процеси, посилити її гнучкість та адаптивність [7; 10; 11; 21]. На жаль, економіка України й надалі залишається високовитратною, ресурсоємною та характеризується критично низьким рівнем еколого-економічної ефективності [7, с. 1–26]. Невдалі спроби реформування економіки та яскраво виражений її індустріальний характер зумовили системну ескалацію загроз економічній безпеці за цілим комплексом складників, зокрема й екологічним.

Ціла низка індикаторів ресурсної та екологічної продуктивності відображає екологічний та еколого-економічний аспект глибоких та різнопланових структурних диспропорцій індустріальної моделі економіки України, розкриваючи залежність показників ефективності економічного розвитку від специфіки структурної конструкції моделі економіки. Так, наприклад, енергетична продуктивність ВВП України у 2018 р. становила 5 045,75 дол. на одиницю спожитої енергії, тоді як у Польщі цей показник дорівнював 10 989,01 дол., у Німеччині – 13 678,85 дол., а в середньому в межах світової економіки – 9 021,99 дол. [3]. Рівень вуглецевої продуктивності країни у 2018 р. – 2,59 дол./кг CO₂ (для порівняння: у Польщі – 3,08, у Німеччині – 6,3). Матеріальна продуктивність ВВП за результатами 2018 р. дорівнювала 0,94 дол. на одиницю спожитої енергії, у Польщі – 2,08, Німеччині – 4,89 дол.

Слід звернути увагу на те, що в рейтингу країн світу за рівнем екологічної ефективності, який побудовано на основі Індексу екологічної ефективності 2018 р. (Environmental Performance Index – EPI), який оцінює екологічну політику держави та її окремих суб'єктів, Україна посіла 109-е місце серед 180 країн (тоді як Польща – 50-е місце, Російська Федерація – 52-е, Білорусь – 44-е місце) [1]. У Глобальному індексі «зеленої економіки» (The Global Green Economy Index – GGEI), що відображає поступ країни у напрямі розвитку «зеленої економіки», Україна в 2018 р. посіла 121-е місце серед 130 країн з індексом 0,38 (Російська Федерація – 105-е місце з індексом 0,41, Польща – 106-е місце з індексом 0,42) [2].

Таким чином, проблеми ресурсної та екологічної ефективності економіки тісно пов'язані з проблемами

структурних трансформацій, важливим складником яких є «зелені трансформації». Розвиток «зеленої економіки» в Україні, на сучасному етапі трансформації моделі її економічної системи слід розглядати в контексті забезпечення структурних перетворень, формування нової моделі економіки, яка б характеризувалася інноваційною спрямованістю, гнучкістю та адаптивністю. Особливого значення набуває завдання переосмислення ролі держави в економіці, її поведінки як суб'єкта економічної та екологічної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку «зеленої економіки», «зелених трансформацій» перебувають в об'єктиві дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Слід відзначити праці Б.В. Буркинського, О.О. Веклич, Т.П. Галушкіної, Т.К. Кваші, В.В. Клочкова, С.В. Кричевського, К.Л. Маркевич, Л.Г. Мельника, Л.А. Мусіної, Н.А. Піскулової, В.Г. Потапенка, Т.А. Селіщеві, Є.В. Хлобистова та багатьох інших. Науковцями обґрунтовано концептуальні засади розвитку «зеленої економіки», механізми активізації «зелених інвестицій» тощо. Разом із тим актуальним напрямом досліджень залишається вивчення проблем розвитку «зеленої економіки» як важливого складника структурних трансформацій.

Постановка завдання. Основна мета дослідження полягає у розкритті природи, закономірностей та особливостей розвитку «зелених трансформацій», формуванні сегменту «зеленої економіки» як результату впливу комплексу факторів міжнародного, економічного, технологічного та соціально-культурного характеру, а також визначенні механізмів розвитку «зеленої економіки» як важливої передумови забезпечення структурних трансформацій, формування нової моделі структури економіки, яка дасть змогу виходити на траєкторію сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перехід від класичної моделі «коричневої економіки», в основі якої – ресурсоємні галузі нижчих технологічних укладів, до моделі «зеленої економіки» пов'язаний із глибокими структурними змінами, які можуть досягатися через реалізацію системної економічної політики держави на основі раціональної інтеграції комплексу її економічних та екологічних інструментів [13, с. 2–4; 19, с. 277–318; 21, с. 177–180]. Дуже часто такий перехід виявляється значно складнішим, ніж рух від відносно деіндустріалізованої економіки з невисоким рівнем розвитку інноваційного потенціалу, але класичної, до ринкової моделі, розвинутої в інституційному плані. В Україні протягом тривалого періоду часу не просто відсутні ресурси розвитку «зеленої економіки», а економіко-правове середовище, яке б мотивувало до інвестування в «зелені технології», давало змогу стиму-

лювати «зелений попит», «зелену пропозицію», реалізувати конкурентні переваги саме через активізацію інноваційних процесів, зокрема впровадження екологічних інновацій [11, с. 117–118, 126, 227–228; 14, с. 203–207; 21, с. 180–182].

За таких умов обмежені й можливості для ефективної реалізації стимулюючої ролі держави як суб'єкта економічної політики у сфері розвитку «зелених» ініціатив, «зелених секторів» економіки тощо. Парадокс ситуації полягає у тому, що через відсутність відповідного інституційного середовища політика екологізації часто обертається посиленням суперечностей у системі економічних інтересів учасників ринку, а отже, генерує імпульси неефективного розподілу ресурсів, порушує рівність конкурентних умов, мінімізуючи ефективність екологізації у цілому. Результатом подібної ситуації є розвиток антистійких тенденцій та посилення структурно-функціональних диспропорцій в економічній системі, які згодом генерують дестабілізуючі імпульси економічного розвитку та загрози економічній безпеці.

Фундаментальним завданням економічної політики держави на сучасному етапі трансформаційних процесів в Україні є обґрунтування моделі економічних трансформацій, яка б в умовах обмеженості ресурсів давала змогу активізувати механізми розвитку «зеленої економіки» в єдності з процесами трансформації структури економічної системи у цілому. Така модель має забезпечувати прискорений рух по екологічній кривій Кузнеця [4, с. 40–42], зміщуючи в низхідному напрямі її траєкторію. Необхідно не просто формувати нове інституційне середовище, рухатися до створення повноцінної ринкової моделі, а реалізувати інтегровані еколого-економічні механізми активізації економічної динаміки, відтворювальних процесів на інноваційній основі з орієнтацією на збалансування різноспрямованих інтересів суб'єктів економіки, які мають пряме чи опосередковане відношення до «зеленого» її сегменту.

На рис. 1 представлено логіко-структурну модель послідовності структурних трансформацій економічної системи, які супроводжуються процесами розвитку «зеленої економіки». Процеси «зеленої трансформації» розглядаються в єдності з процесами трансформації структури економіки у цілому, між якими існує діалектичний взаємозв'язок. Відповідно до запропонованої моделі, розвиток «зеленої економіки» є як фактором, так і результатом структурних трансформацій. Модель розкриває природу «зелених трансформацій», їх зумовленість та особливості розвитку. Кінцевим етапом трансформації структури економіки є формування нової її моделі, збалансованої в структурному плані, яка характеризується такими важливими особливостями, як екологічна спрямованість, інноваційність, гнучкість, адаптивність.

Індустріальна модель економічної системи України, яка з еколого-економічного погляду являє собою модель «коричневої економіки», характеризується не просто глибокими структурними диспропорціями та значною ресурсоемністю, а й низькою якістю розвитку, відсутністю ресурсів інвестиційно-інноваційного розвитку. Тобто її зростання в межах існуючої моделі породжує систему ефектів, які відновлюють структурні контури та закріплюють їх. Саме тому, як не парадоксально, економічне зростання дуже часто характеризується накопиченням потенціалу економічної нестабільності, формуванням потенціалу загроз економічній безпеці, які за певних умов проявляють свою руйнівну силу, як, наприклад, у період фінансової кризи 2009 р., коли падіння економіки України сягнуло близько 15% ВВП [6]. Активізувати процеси «зелених трансформацій» за таких умов, навіть за прямої участі держави, надто складно. *Адже «зелена економіка» – це певною мірою інтегральний індикатор рівня розвитку економічної системи у цілому, її диверсифікованості, збалансованості, конкурентоспроможності тощо.*

Структурна криза, якщо розглядати її в контексті «зелених трансформацій» як один з етапів запропонованої на рис. 1 моделі, пов'язана з невідповідністю структури економічної системи вимогам економічного розвитку, його стратегічним пріоритетам. Необхідність забезпечення конкурентоспроможності галузей промисловості, міжгалузевих комплексів, економіки у цілому, вимоги внутрішньої та зовнішньої конкуренції зумовлюють потребу в новій продукції, продукції інноваційного характеру, послугах, екологічно ефективних технологіях тощо, які в межах існуючої моделі створювати надто складно або ж неможливо. Інвестування ж у сферу «зеленої економіки» на стратегічній основі наштовхується на обмеженість ємності ринку, високу вартість інвестиційних ресурсів. Зазначені умови зумовлюють появу імпульсів для зародження «зелених паростків», розвиток яких визначається еволюцією економічної системи, продуктивних сил, певними змінами в загальній структурі економіки. Однак потенціал розвитку таких процесів надто обмежений без відповідної системи інституційних та організаційно-економічних змін, безпосереднє відношення до яких має держава як суб'єкт державної економічної політики.

Таким чином, базовою передумовою активізації структурних трансформацій, які передбачає запропонована модель, є наявність відповідного інституційного середовища, без якого структурні зміни не набудуть прогресивного характеру або ж навіть генеруватимуть негативні ефекти та загрози. Перш за все важливо поступово формувати реальні ринки, в основі яких – конкурентні механізми: ринки ресурсів, продуктів, грошей тощо.

Необхідно також розвивати ринкову та інноваційну інфраструктуру, інтегрувати їхні елементи в реальну систему відносин виробництва, обміну, розподілу та споживання. *«Зелені паростки» можуть появлятися в умовах, коли економічне зростання набуває стійкості та стратегічної визначеності.* Відсутність зазначених передумов унеможлиблює ефективні процеси «зелених трансформацій», перспективи формування повноцінного «зеленого сектору», дезінтегрує їх із процесами трансформації економічної структури у цілому. Формується основа для посилення структурних диспропорцій, зміни їх глибини, характеру та виходу на траєкторію замкнутого циклу структурних змін, унаслідок чого лише посилюється ескалація негативних структурних ефектів.

Поступові зміни економічної кон'юнктури, тенденції розвитку секторів та галузей економіки, критичне звуження окремих галузей, зміни норми прибутку в тих чи інших сферах, зміни в структурі сукупного попиту, напрямках внутрішніх і зовнішніх інвестицій можна розглядати як результат структурної кризи, який за умови збалансованої поведінки держави, створення відповідного інституційного середовища зумовлює зміну стратегічної поведінки суб'єктів економіки в напрямі адаптації до нових умов через реалізацію економічних інтересів. Поглиблення та розвиток зазначених процесів дає змогу говорити про структурні трансформації. Структурні трансформації – це результат внутрішньоструктурної оптимізації моделі економіки, який набуває характеру системності. Разом із тим *структурні трансформації пов'язані з прогресивними змінами в структурі економіки, розвитком інтеграційних процесів на міжгалузевому рівні і, що найважливіше, «озелененням» структури економіки, появою «зелених секторів» економіки, посиленням їх інтегрованості в систему міжгалузевих зв'язків.*

Звичайно ж, *трансформації в напрямі переходу від моделі «коричневої економіки» до моделі «зеленої економіки» потребують обґрунтування відповідної ролі держави* [5, с. 31–49; 11, с. 242–271; 14, с. 200–213; 21, с. 176–180]. У цьому відношенні слід виходити з того, що *механізми економічної підтримки не повинні домінувати в політиці держави, необхідним є їх раціональне поєднання з механізмами стимулювання.* Адже дуже часто «зелені проєкти» пов'язані не лише зі значними витратами та терміном окупності, а орієнтовані на розвиток перспективного попиту. В умовах неефективних інститутів, структурної розбалансованості економіки інструменти прямого державного фінансування, кредитування, встановлення неринкових цін тощо характеризуються низькою ефективністю, оскільки послаблюють механізми ринку, економічні стимули суб'єктів реального сектору до реалізації тих чи інших пріоритетів еколо-

гізації. Саме така політика довгий час домінує в Україні, яскравим прикладом якої є сфера «зеленої енергетики».

Роль держави у процесі формування «зеленого сегменту» економіки необхідно переглядати з огляду на можливості державної підтримки, рівень «озеленення економіки», стійкість «зеленого сектору». Дуже часто набагато важливіше створювати передумови міжгалузевої інтеграції, диверсифікації економіки, що формуватиме сприятливу основу для зародження «зелених паростків», аніж реалізувати інструменти прямої підтримки тих чи інших «зелених» ініціатив чи проєктів. Інструменти екологізації, «озеленення економіки» мають бути відповідним чином інтегровані у цілісний механізм економічної політики.

Важливим завданням дослідження проблем забезпечення «зелених трансформацій» економіки, розкриття їх природи та закономірностей є визначення чинників, які прямо чи опосередковано впливають на активізацію процесів трансформації. На основі вивчення цілої низки літературних джерел [5; 7–9; 12–15] доцільно визначити *систему факторів «зеленої трансформації» економічної системи країни:*

– *прогресивний розвиток продуктивних сил, який пов'язаний з активізацією інноваційних процесів, переходом до Шостого технологічного укладу та появою нових виробничих технологій, які характеризуються високим рівнем екологічної та економічної ефективності;*

– *світоглядні зміни у сприйнятті та розумінні ролі екологічних чинників у забезпеченні життєдіяльності людини, збереженні та відтворенні природно-ресурсного потенціалу планети як передумови зростання якості життя теперішнього і прийдешнього покоління;*

– *прискорення еволюції екологічних потреб та формування нової структури попиту та пропозиції у сфері виробництва екологічної продукції, послуг;*

– *зміни в системі інститутів, які пов'язані з розвитком ринкової інфраструктури, інфраструктури інноваційної діяльності, яка супроводжується появою нових ринків;*

– *інтенсивна комерціалізація нових технологій, які визначають структуру попиту, формують нові галузі, ринки тощо;*

– *розвиток глобалізаційних процесів, який посилює взаємовплив економічних систем, їх взаємозалежність, зумовлюючи необхідність пристосування до змін зовнішнього середовища;*

– *фактор економічної безпеки, який зумовлює необхідність ефективного використання природних ресурсів країни в умовах посилення попиту на них;*

– *міжнародна політика, спрямована на активізацію зусиль у напрямі переходу до сталого розвитку, важливою передумовою якого є розвиток «зеленого сегменту» економіки;*

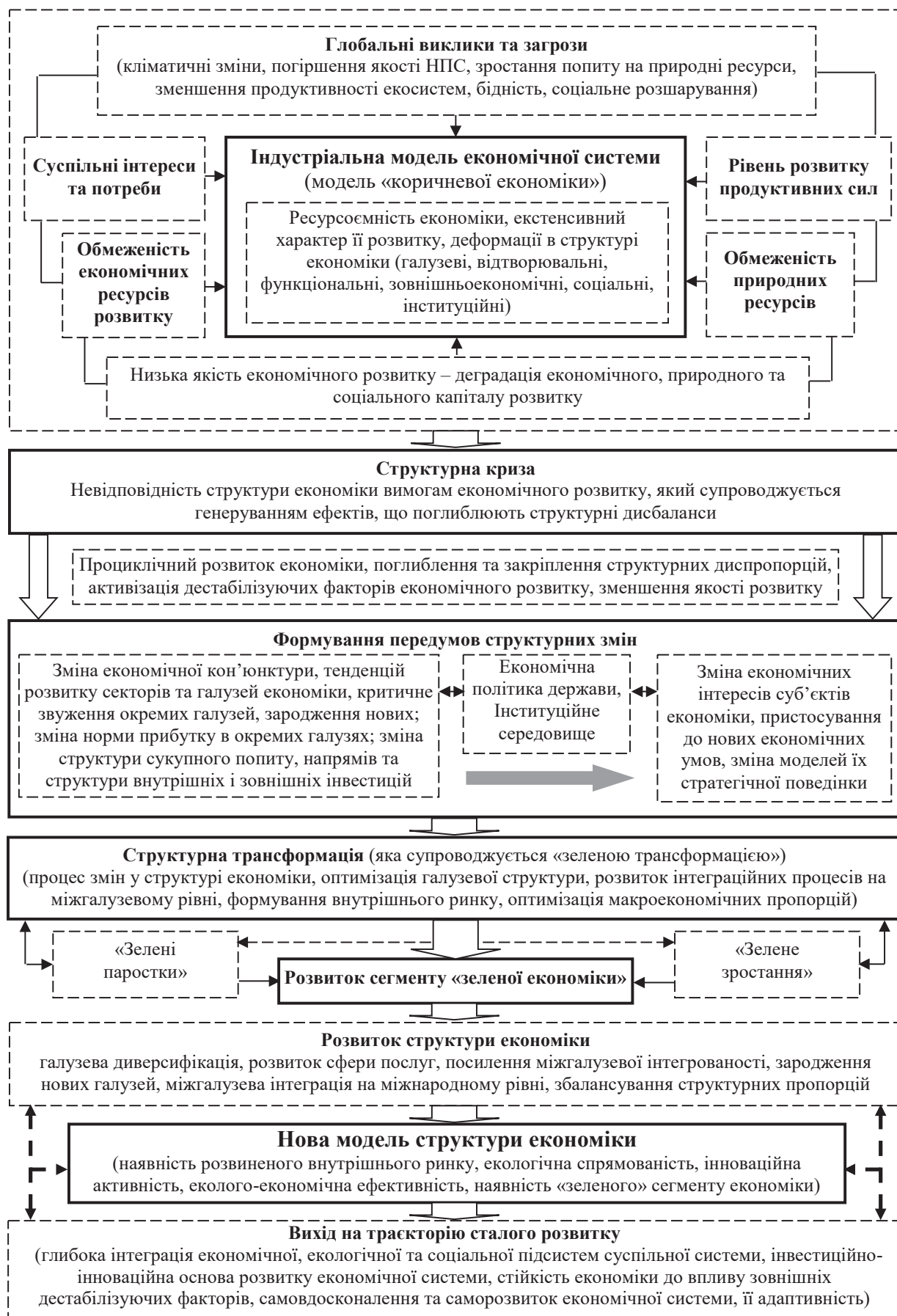


Рис. 1. Діалектична зумовленість процесів структурних трансформацій в умовах розвитку «зеленої економіки»

– політика держави на рівні окремих країн, яка спрямована на активізацію процесів екологізації економічного розвитку, формування сегменту «зеленої економіки» та диверсифікації її структури, посилення гнучкості, інноваційної спрямованості.

Наведені фактори торкаються різних сфер багаторівневої суспільної системи країни: економічної, технологічної, міжнародної, соціальної, світоглядно-ментальної тощо, що свідчить не просто про багатофакторну зумовленість структурних трансформацій, а й про складну їх природу, еволюційну закономірність розвитку, взаємозалежність складників, діалектичну єдність соціально-економічних та світоглядно-ментальних чинників, синергетичний характер структурних змін тощо. На рис. 1 зазначені фактори систематизовано у дві групи: *зовнішні* (фактори, пов'язані з глобалізаційними процесами, фактор міжнародної політики у сфері екології та сталого розвитку, світоглядно-ментальні фактори зовнішнього характеру, зовнішні безпекові фактори, сюди ж слід віднести і технологічний фактор, який зумовлений рівнем розвитку світової науки) та *внутрішні* (економічні фактори, які пов'язані з рівнем розвитку економіч-

ного потенціалу країни, забезпеченістю інвестиційними ресурсами, пропорціями макроекономічних балансів; технологічний фактор; освітній фактор; фактори соціального характеру: соціальна структура населення, рівень доходів; поведінка держави як суб'єкта економічної політики – рівень утручання в економіку, стратегічна визначеність політики), прояв яких формує передумови структурних змін.

На рис. 2. схематично представлено внутрішньо-структурну основу механізму «зелених трансформацій», які відбуваються під впливом комплексу факторів, розглянутих вище. Зазначена модель передбачає діалектичну єдність факторів «зелених трансформацій» та їх можливих ефектів. Відповідно до схеми, *формування сегменту «зеленої економіки» відбувається у результаті посилення рівня інтегрованості економічної, природної та соціальної систем, які становлять ядро моделі сталого розвитку*. Найважливішим ефектом процесів такої інтеграції є зародження нових, «зелених галузей» та активізація процесів «озеленення» економіки. Процеси «зеленої трансформації» торкаються різних підсистем економіч-

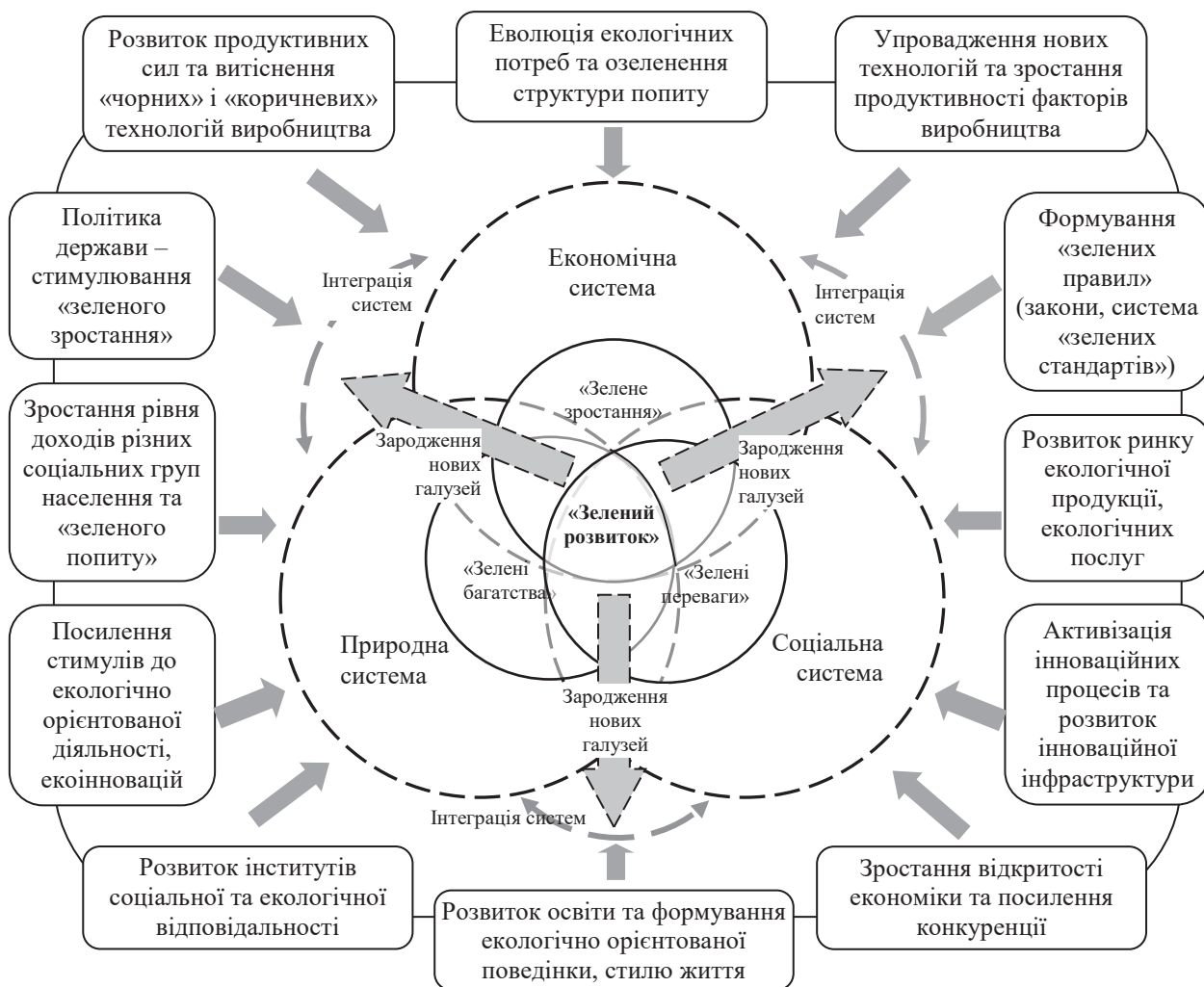


Рис. 2. Внутрішньо-структурна основа механізму «зелених трансформацій»

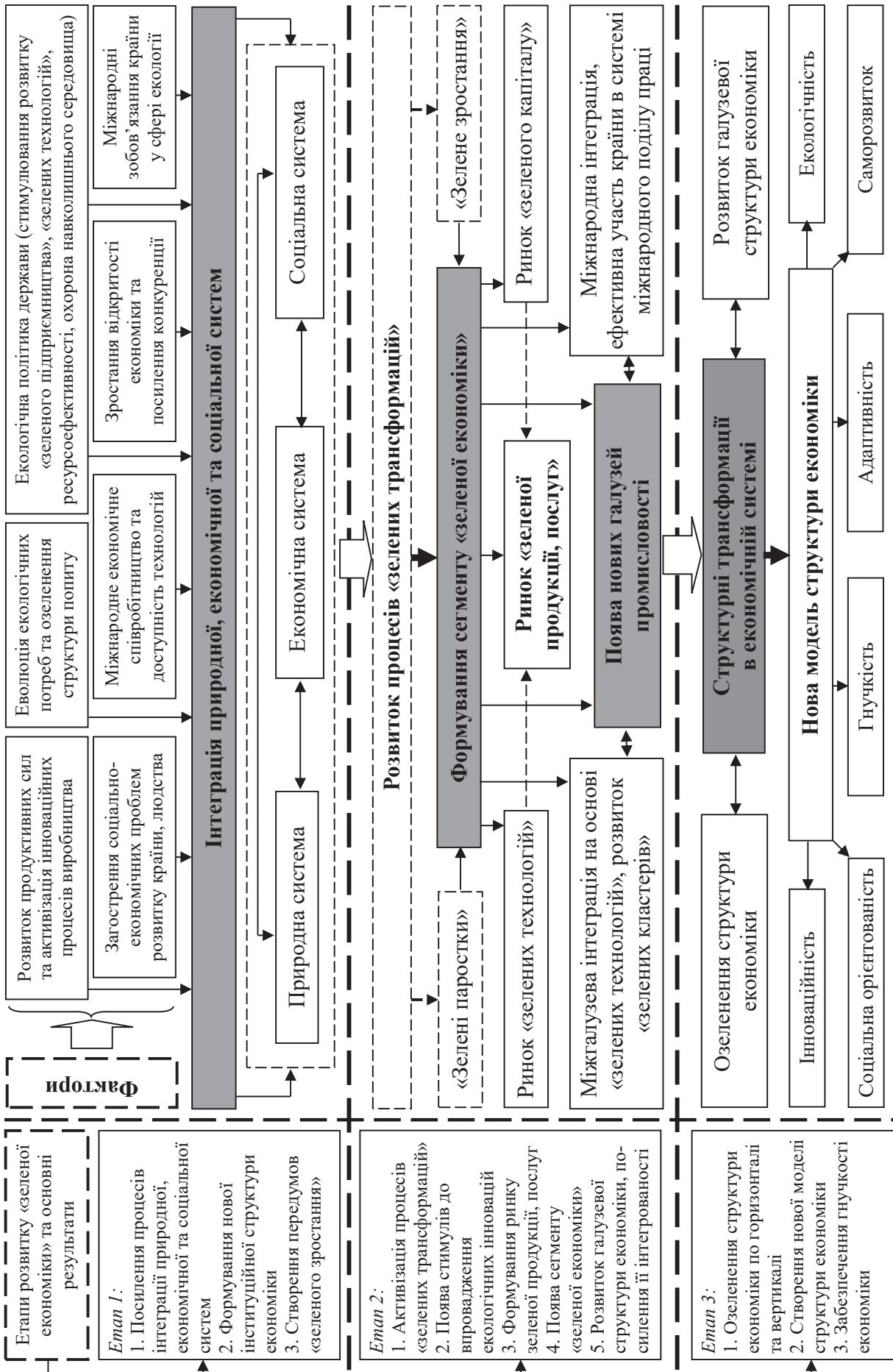


Рис. 3. Механізм «зелених трансформацій» та розвитку «зеленої економіки»

ної системи, формуючи її нову структуру. Нова структура економіки набуває не лише збалансованості, стійкості, а й екологічної спрямованості. «Зелений» складник пронизує усі сфери економічної системи, стає пріоритетом, який беруть до уваги на всіх етапах життєвого циклу продукції.

Механізм «зелених трансформацій» схематично представлено на рис. 3. Описаний механізм передбачає три основні етапи розвитку «зеленої економіки», кожний з яких відображає відповідні результати. *Перший етап* пов'язаний із розвитком процесів інтеграції природної, економічної та соціальної систем, що відбувається під впливом відповідних чинників. *Другий етап* пов'язаний із розвитком процесів «зелених трансформацій», формуванням сегменту «зеленої економіки» та появою нових галузей. Важливим складником даного етапу є формування ринку «зеленої продукції», послуг, ринку «зеленого капіталу» (зокрема, ринку «зелених облігацій»), ринку «зелених технологій», розвиток інноваційної інфраструктури тощо.

Третій етап відображає результати розвитку «зелених трансформацій», їх поглиблення – формування нової моделі структури економіки, яка характеризується інноваційністю, екологічністю, соціальною орієнтованістю, саморозвитком, гнучкістю та адаптивністю.

Слід відзначити, що роль держави присутня на кожному з етапів процесу розвитку «зеленої економіки». Зміст її політики, спрямованість, характер можуть суттєво впливати на швидкість, глибину та ефективність процесів трансформації. Не слід виключати і можливість виникнення негативних структурних ефектів. *З огляду на багатофакторну зумовленість «зелених трансформацій», їх тривалість та суперечливий характер розвитку, особливо на початкових етапах формування сегменту «зеленої економіки», визначити чітку модель поведінки держави, яку б можна було адаптувати до умов будь-якої країни, досить складно, особливо за переходу від моделі «коричневої економіки». У зв'язку із цим роль держави у процесах розвитку «зелених трансформацій» набуває надзвичайного значення, а модель її поведінки визначається такими факторами, як рівень розвитку економічного потенціалу, конкурентоспроможність тих чи інших галузей, фаза економічного циклу, в якому перебуває економічна система, а також домінуючою ідеологією та підходами до формування економічної політики.*

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, формування сегменту «зеленої економіки» – це тривалий та складний процес, який розвивається під впливом комплексу факторів внутрішнього та зовнішнього характеру. В його основі лежать процеси «зелених трансформацій», які діалектично пов'язані з трансформаціями економічної структури у цілому.

«Зелений сектор» економіки слід розглядати як фактор трансформації економічної структури у цілому, його масштаби та технологічний характер є відображенням прогресивності структурного каркасу економіки, економічного потенціалу, рівня розвитку економічної системи у цілому. *Поступ у напрямі «зеленої економіки» – це шлях до посилення її диверсифікованості, галузевої інтегрованості, внутрішньоструктурної цілісності, стійкості та гнучкості.*

Перспективи «зелених трансформацій», їх спрямованість суттєво залежать від економічної політики держави, яка має пряме та опосередковане відношення до створення цілого комплексу відповідних передумов, може у різний спосіб впливати на активізацію факторів трансформацій. Однак її ефективність потребує не просто раціонального поєднання еколого-економічних інструментів у цілісні механізми політики, а досягнення збалансованості в системі інструментів підтримання та стимулювання. Домінування інструментів підтримуючого характеру в умовах моделі «коричневої економіки» зумовлює виникнення дестабілізуючих структурних ефектів, які поглиблюють структурні диспропорції та закріплюють неефективну, деформовану структуру економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. *Environmental Performance Index* 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/322641392_2018_Environmental_Performance_Index_EPI (дата звернення: 10.02.2021).
2. *Global Green Economy Index* 2018. URL: <https://dualcitizeninc.com/global-green-economy-index/> (дата звернення: 10.02.2021).
3. Organisation for Economic Cooperation and Development. URL: <https://stats.oecd.org/> (дата звернення: 10.02.2021).
4. Бобылев С.Н., Ходжаев А.Ш. Экономика природопользования : учебник. Москва, 2003. 567 с.
5. Буркинський Б.В., Галушкіна Т.П., Реутов В.Є. Зелена економіка крізь призму трансформаційних зрушень в Україні : монографія. Одеса, 2011. 348 с.
6. Державна служба статистики України : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.12.2020).
7. Доповідь про зелену трансформацію в Україні на основі показників зеленого зростання Організації економічного співробітництва та розвитку, жовтень 2016 року. URL: www.uinte.kiev.ua/sites/default/files/greentransformation_ua_web.pdf (дата звернення: 05.02.2021).
8. Зелёная экономика и цели устойчивого развития для России : коллективная монография / С.Н. Бобылев и др. ; под ред. С.Н. Бобылева, П.А. Кирюшина, О.В. Кудрявцевой. Москва, 2019. 284 с. URL: <https://www.econ.msu.ru/sys/raw.php?o=64435&p=attachment> (дата звернення: 10.12.2020).
9. Зеленая экономика. Оценка оценок окружающей среды Европы. URL: <https://www.eea.europa.eu/>

ru/publications/otsenka-otsenokokruzhayushtey-2014-sred44b-evrop/3-abzelenayabb-44dekonomika (дата звернення: 10.12.2020).

10. Зменшення викидів у тепловій електроенергетиці України через виконання вимог Європейського енергетичного співтовариства. Зелена книга. Міжнародний центр перспективних досліджень / І. Газизуллін та ін. Київ, 2011. 48 с. URL: www.average.com.ua/energy_green.pdf (дата звернення: 10.12.2020).

11. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / Ю.М. Бажал та ін. ; за заг. ред. В.М. Геєця та ін. Київ, 2015. 336 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/07/Інноваційна-Україна-2020++.pdf> (дата звернення: 10.12.2020).

12. Клочков В.В., Ратнер С.В. Управление развитием «зеленых» технологий: экономические аспекты : монография. Москва, 2013. 292 с. URL: www.ipu.ru/sites/default/files/page_file/Green_Tech.pdf (дата звернення: 10.12.2020).

13. Концепція «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року. URL: [https://menr.gov.ua/files/images/news_2020/14022020/pdf_зелена%20концепція%20\(2\).pdf](https://menr.gov.ua/files/images/news_2020/14022020/pdf_зелена%20концепція%20(2).pdf) (дата звернення: 15.02.2021).

14. Маркевич К. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст : аналітична доповідь. Київ : Заповіт, 2019. 316 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf (дата звернення: 15.02.2021).

15. Никуличев Ю.В. Зеленые тетради. Москва : РАН. ИНИОН. Центр науч.-информ. исслед. глобал. и регионал. пробл. Отд. глобальных пробл., 2016. 45 с. URL: http://inion.ru/site/assets/files/1109/2016_si_zelenye_tetrad.pdf (дата звернення: 10.11.2020).

16. Отчет о научно-исследовательской работе АРО5132484 «Разработка модели устойчивого социально-экономического развития в контексте реализации концепции по переходу республики Казахстан к «зеленой» экономике» : отчет. / руководитель проекта Х.Н. Сансызбаева. Алматы, 2018. с. 9. URL: uib.edu.kz/wp-content/uploads/2016/03/SKM_C36819092511550-2-100-Proekt-Zelenaya-Ekonomika.pdf (дата звернення: 10.11.2020).

17. Оценка зеленой трансформации : Руководство для стран Восточного партнерства ЕС. URL: http://www.green-economies-eap.org/ru/resources/EaP%20GREEN_GGI%20Guide_clean_RUS_Final.pdf (дата звернення: 10.12.2020).

18. Порфирьев Б. «Зеленая» экономика : реалии, перспективы и пределы роста. Москва : Центр Карнеги, 2013. 33 с. URL: https://carnegieendowment.org/files/WP_Porfiriev_web.pdf (дата звернення: 10.09.2020).

19. Потепенко В.Г. Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на засадах «зеленої економіки» : монографія / за наук. ред. Є.В. Хлобистова. Київ : НІСД, 2012. 360 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2013-04/Potapenko_mon-29b20.pdf (дата звернення: 10.12.2020).

20. Селищева Т.А. «Зеленая» экономика как модель устойчивого развития стран ЕАЭС. Проблемы современной экономики. 2018. № 3(67). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zelenaya-ekonomika-kak-model-ustoychivogo-razvitiya-stran-eaes> (дата звернення: 26.02.2021).

21. Харічков С.К., Крутякова В.І. Ключові орієнтири інноваційної моделі економіки України на засадах сталого природогосподарювання. Економіка: реалії часу. 2014. № 2(12). С. 175–183.

REFERENCES:

1. *Environmental Performance Index* (2018). Available at: https://www.researchgate.net/publication/322641392_2018_Environmental_Performance_Index_EPI (accessed 10 February 2021).

2. *Global Green Economy Index* (2018). Available at: <https://dualcitizeninc.com/global-green-economy-index/> (accessed 10 February 2021).

3. Organisation for Economic Cooperation and Development. Available at: <https://stats.oecd.org/> (accessed 10 February 2021).

4. Bobylev S.N., Khodzhayev A.Sh. (2003) *Ekonomika prirodopol'zovaniya* [Environmental economics]. Moscow. (in Russian)

5. Burkynskyy B.V., Halushkina T.P., Reutov V.Ye. (2011) «Zelena» ekonomika kriz pryzmu transformatsiynykh zrushen v Ukrayini [«Green» economy through the prism of transformational changes in Ukraine]. Odesa: «IPREED NAN Ukrayiny». (in Ukrainian)

6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny [State Statistics Service of Ukraine]. *ukrstat.gov.ua*. Available at: www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/mp/op/op_u/arh_op2009.html (accessed 10 December 2020).

7. Dopovid pro zelenu transformatsiyu v Ukrayini na osnovi pokaznykiv zelenoho zrostannya OESR [Report on green transformation in Ukraine based on OECD green growth indicators]. Available at: www.uinte.kiev.ua/sites/default/files/greentransformation_ua_web.pdf (accessed 05 February 2021).

8. Bobylev S.N. (2019). *Zelonaya ekonomika i tseli ustoychivogo razvitiya dlya Rossii* [Green Economy and Sustainable Development Goals for Russia]. Moscow. Available at: <https://www.econ.msu.ru/sys/raw.php?o=64435&p=attachment> (accessed 10 December 2020).

9. *Zelenaya ekonomika. Otsenka otsenok okruzhayushchey sredy Yevropy* [Green economy. Assessing the assessments of the environment of Europe]. Available at: <https://www.eea.europa.eu/ru/publications/otsenka-otsenokokruzhayushtey-2014-sred44b-evrop/3-abzelenayabb-44dekonomika> (accessed 10 December 2020).

10. Zmshennyya vykydiv u teploviy elektroenerhetytsi Ukrayiny cherez vykonannya vumoh Yevropeys'koho enerhetychnoho spivtovarystva. Zelena knyha [Reduction of emissions in the thermal power industry of Ukraine due to compliance with the requirements of the European Energy Community. Green Paper]. Available at: www.average.com.ua/energy_green.pdf (accessed 10 December 2020).

11. Bazhal Yu.M. (2015) *Innovatsiyina Ukrayina 2020: natsional'na dopovid'* [Innovative Ukraine 2020: national report]. Available at: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/07/Інноваційна-Україна-2020++.pdf> (accessed 10 December 2020).

12. Klochkov V.V., Ratner S.V. (2013) *Upravleniye razvitiyem «zelenykh» tekhnologiy: ekonomicheskiye aspekty* [Management of the development of green technologies: economic aspects]. Moscow: «IPU RAN».

Available at: www.ipu.ru/sites/default/files/page_file/GreenTech.pdf (accessed 10 December 2020).

13. Kontseptsiya «zelenoho» enerhetychnoho perekhodu Ukrayiny do 2050 roku [The concept of «green» energy transition of Ukraine until 2050]. Available at: [https://menr.gov.ua/files/images/news_2020/14022020/pdf_zelena%20konceptsiya%20\(2\).pdf](https://menr.gov.ua/files/images/news_2020/14022020/pdf_zelena%20konceptsiya%20(2).pdf) (accessed 15 February 2021).

14. Markevych K. (2019) «Zeleni investytsiyi u stalomu rozvytku: svitovyy dosvid ta ukrayinskyy kontekst» [Green investments in sustainable development: world experience and the Ukrainian context]. Kyiv: V-vo «Zapovit». Available at: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf (accessed 15 February 2021). (in Ukrainian)

15. Nikulichev Yu.V. (2016) Zelenyye tetradi [Green notebooks]. Moscow: RAN. INION. Tsentri nauch.-inform. issled. global. i regional. probl. Otd. global'nykh probl. Available at: http://inion.ru/site/assets/files/1109/2016_si_zelenye_tetradi.pdf (accessed 10 November 2020).

16. Sansyzbaeva H.N. (2018) Otchet o nauchno-issledovatel'skoy rabote APO5132484 «Razrabotka modeli ustoychivogo sotsial'no-ekonomicheskogo razvitiya v kontekste realizatsii kontseptsii po perekhodu respubliky Kazakhstan k «zelenoy» ekonomike» [Research report APO5132484 «Development of a model of sustainable socio-economic development in the context of the implementation of the concept for the transition of the Republic of Kazakhstan to a «green» economy»]. Almaty. Available at: uib.edu.kz/wp-content/uploads/2016/03/SKM_C36819092511550-2-100-Proekt-Zelenaya-Ekonomika.pdf (accessed 10 November 2020).

17. Otsenka zelenoy transformatsii: Rukovodstvo dlya stran Vostochnogo partnerstva YES [Assessing Green Transformation: A Handbook for the EU's Eastern Partnership Countries]. Available at: http://www.green-economies-eap.org/ru/resources/EaP%20GREEN_GGI%20Guide_clean_RUS_Final.pdf (accessed 10 December 2020).

18. Porfiriev B. (2013) Zelenaya» ekonomika: realii, perspektivy i predely rosta [Green economy: realities, prospects and limits of growth]. Moscow: Tsentri Karnegi. Available at: https://carnegieendowment.org/files/WP_Porfiriev_web.pdf (accessed 10 September 2020).

19. Potapenko V.H. (2012) Stratehichni priorytety bezpechnoho rozvytku Ukrayiny na zasadakh «zelenoy ekonomiky» [Strategic priorities for safe development of Ukraine on the basis of «green economy»]. Kyiv: NISD. Available at: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2013-04/Potapenko_mon-29b20.pdf (accessed 10 December 2020).

20. Selishcheva T.A. (2018) «Zelenaya» ekonomika kak model' ustoychivogo razvitiya stran YEAES [Green Economy as a Model for Sustainable Development of the EAEU Countries]. *Problemy sovremennoy ekonomiki*, no. 3(67). Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/zelenaya-ekonomika-kak-model-ustoychivogo-razvitiya-stran-eaes> (accessed 26 February 2021).

21. Kharichkov S.K., Krutyakova V.I. (2014) Klyuchovi oriyentyry innovatsiyanoi modeli ekonomiky Ukrayiny na zasadakh staloho pryrodo hospodaryuvannya [Key guidelines of the innovative model of Ukraine's economy on the basis of sustainable nature management]. *Ekonomika: realiyi chasu*, no. 2(12), pp. 175–183.